

ÚKRYT U SESTRY EDITH

Léto roku 1914 trávila devětačtyřicetiletá Edith Cavellová u své matky na severovýchodu Anglie v Norwichi. V noci na 4. srpna vtrhla německá vojska do neutrální Belgie. „V takové době mně potřebují spíš tam než tady,“ řekla matce a vrátila se do Bruselu. V belgické metropoli vedla školu pro zdravotní sestry a současně řídila péči v nemocnici.

Jakmile se vrátila do Bruselu, vydala dva rozkazy: „Všechny holandské a německé sestry se musí vrátit domů. Není tady pro ně bezpečno! A my budeme ošetřovat všechny raněné bez ohledu na státní příslušnost!“

Po dvou týdnech došli útočníci do Bruselu. Německý velitel nařídil, aby šedesát britských sester bylo evakuováno domů. Jsme ve válečném stavu, ale se ženami nebojujeme. Cavellová a její zástupkyně slečna Wilkinsová odmítly a zůstaly. Věřily, že vzhledem ke svému povolání jsou pod ochranou Mezinárodního Červeného kříže – a Němci tento statut uznávali. Ostatně Cavellovou požádali, aby pracovala nejen v Berkendaelově nemocnici jako dřív, ale se zajistila dobrou péčí rovněž v nemocnici Mezinárodního Červeného kříže, kde se léčili jejich vojáci. Ovšem v belgických nemocnicích a lazaretech zůstávalo z nedávných bojů hodně raněných a nemocných belgických a francouzských vojáků. Okupanti se obávali, že po uzdravení by se mohli seskupit k odporu. Proto je začali sepisovat a ty, kteří byli schopni transportu, posílali do zajateckých táborů v Německu. Ohrožení vojáci utíkali a skrývali se, anebo jindy předstírali, že jsou civilisty.

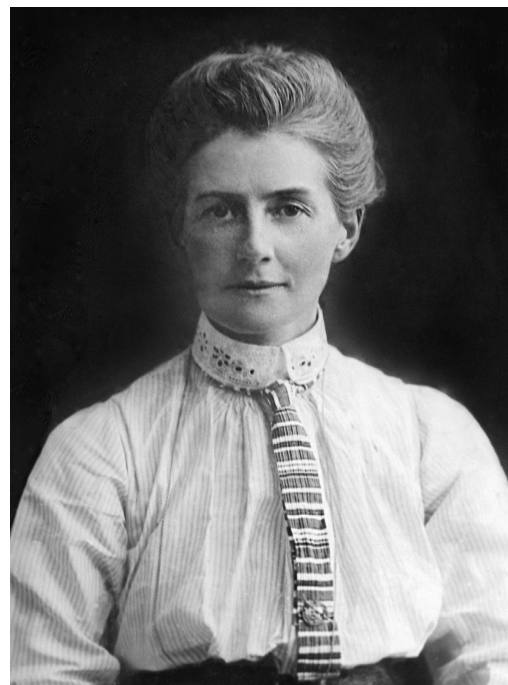
Pacienti s falešnými diagnózami

V září 1914 přišel za slečnou Cavellovou mladý inženýr Herman Capian z vesnice poblíž Monsu v jihozápadní Belgii. „Došlo tam k hrozné bitvě, naši museli ustoupit. Hodně belgických a francouzských vojáků zůstalo pozadu, nestačili utéct a roztrousili se po venkově. Když Němci na tyhle nepřátelské vojáky přijdou, hned je střelí, a lidi, kteří je ukrývali, také.“

A po tomto varování se vytasil s přáním: „Mám tady dva britské vojáky. Podplukovník Dudley Boger je raněný do nohy, potřebuje lékařské ošetření. Seržant Frank Meachin je na tom lépe. Myslím, že je pro ně nebezpečné, aby se dál skrývali na venkově. Nemohli by zůstat pár dnů u vás jako belgičtí dělníci?“

Vrchní sestra váhala. Je pod ochranou Mezinárodního Červeného kříže a teď by toho měla využít k záchraně těch vojáků? Musí to udělat, vždyť jim hrozí smrt!

Přikývla. A pak se šla poradit s manželkou primáře Marii Depageovou. I ta souhlasila a nechala připravit dvě lůžka.

Vyzvědačka
Edith Cavellová
(1865–1915)

Po necelých dvou týdnech Capian oba Brity odvedl. Měl pro ně falešné doklady. Další lidé je převedli do neutrálního Holandska, které Němci neobsadili.

Vzápětí se u Cavellové ohlásil vlivný aristokrat princ Reginald de Croy. Právě na jeho zámku u Monsu se pro uprchlíky vyráběly nové dokumenty. Dalším členem téhle sítě byl bruselský architekt Phillipe Baucq, který zajišťoval průvodce k hranicím. Těžiště téhle skupiny se rozkládalo okolo Monsu, kde čekalo na záchranu nejvíc spojeneckých vojáků.

Do nemocnice se pomalu trousili další Belgičané, Francouzi a Britové, většinou s různými poraněními. Cavellová, Wilkinsová, manželé Depageovi a několik vybraných sester je kryli vymyšlenými diagnózami. A potom museli počkat nejen na jejich uzdravení, ale i na chvíli, kdy pro ně vytvoří další členové sítě vhodnou uličku k útěku. Na cestu dostal každý falešné doklady a patnáct franků.

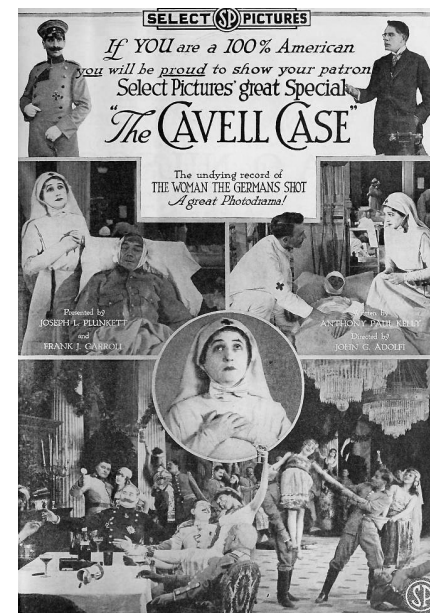
Nový smysl života

Edith Louisa Cavellová pocházela ze Swardestonu, městečka poblíž Norwiche na východním pobřeží Anglie. Narodila se 4. prosince 1865, byla nejstarší ze čtyř dětí anglikánského faráře.

Ráda kreslila, její svěží obrazy se dodnes zachovaly. S oběma sestrami kreslila i pohlednice na prodej. Výtěžek z jejich prodeje šel na podporu kostela a vynesly úžasných 300 liber. Rána tancovala. V zimě milovala bruslení a v létě tenis.

Po ukončení střední školy nastoupila jako vychovatelka dětí ve francouzské rodině žijící v Bruselu. Když v roce 1895 její otec těžce onemocněl, vrátila se domů, aby ho ošetřovala, a tato práce se jí tak zalíbila, že se přihlásila do zdravotní školy. V ošetřování nemocných našla smysl svého života. Brzy patřila k nejlepším a stala se zástupkyní vrchní sestry v jedné nemocnici. Zatímco její kamarádka se vdala, Edith zůstala svobodná. Kdysi sice milovala svého bratrance, ale nic z toho nevzešlo. A potom prý už žádnou velkou lásku nepotkala.

Drsný, nicméně brilantní bruselský chirurg Antoine Depage byl v té době krajně nespokojen s výkony sester v belgických nemocnicích. Podívejte se, jak pracují v Anglii! S výchovou našich děvčata začneme ve zdravotní škole v mém ústavu! Ovšem potřebujeme k tomu vysoce kvalifikovanou britskou vedoucí sestru, která umí plynule francouzsky,

Plakát k americkému filmu Případ Cavellové z roku 1919. Osudu Edith Cavellové se věnovaly čtyři filmy, v hlavních rolích vystupovaly vždy ty největší hvězdy.

aby kurz vedla. Dcera francouzské rodiny z Bruselu, o kterou se několik let Edith starala, napsala o této příležitosti své bývalé vychovatelce. A doktoru Depagemu ji doporučila.

Výuku ošetřovatelek v Berkendaelově institutu v Bruselu zahájila slečna Cavellová 10. října 1907. Občasné rozmišky mezi ní a vznětlivým primářem taktně řešila jeho manželka Marie. Za první dva roky vyškolila prvních 23 kvalifikovaných sester.

V roce 1914 už odcházely absolventky této školy do všech belgických nemocnic, dalších škol i k soukromníkům jako ošetřovatelky.

Beze mne byste je zabili!

O ukrývání cizích vojáků v Berkendaelově nemocnici vědělo jenom několik málo sester. Přesto tam jednu dobu dokázali schovávat 35 mužů najednou. A když chyběla lůžka, další vojáky si rozebrali přátelé do svých bruselských bytů.

Organizace útěků fungovala dokonale. Teď už neodcházeli přes Holandsko do Francie a Británie jenom ztracení spojenečtí vojáci, ale i mladí Belgičané a Francouzi, kteří toužili vstoupit do armád

*Vyobrazení smrti
Edith Cavellové
na dobové pohlednici*

bojujících proti Němcům. Mnozí z nich se nevědomky stávali vyzvědači, když přinášeli spojeneckým velitelům důležité informace o nepřátelské armádě a stavu v týlu. Německá kontrašpionáž tušila, že slečna Cavellová sympatizuje se Spojenci. Snažila se ji hlídat, rovněž tak nemocnice a zdravotní školu. Na žádné její pochybení či nepřátelskou činnost však nepřišla.

Padesátiletou Angličanku práce na dvou frontách vysilovala. Také cítila, že je stále nebezpečnější. Navíc ztratila přítelkyni, která jí dávala největší oporu – Marii Depageovou. Primářova manželka se vracela ze Spojených států na americké lodi *Luisitania*, kterou potopila německá ponorka. Američané, kteří se války neúčastnili, protestovali, Berlín se omluvil, ale to stovkám lidí životy nevrátilo.

Uprostřed léta 1915 nastala katastrofa. Němci zatklí dva převaděče a jeden u krutého výsledku nevydržel. Večer 31. července si přišli pro architekta Baucqa a postupně pochytili na třicet členů sítě. O pět dnů později uvěznil i slečnu Cavellovou. S její pomocí zachránila tato organizace nejméně dvě stovky vojáků – stovku Belgičanů a přes

stovku Francouzů. „Třebaže nebyla nikdy agentem britské tajné služby,“ napsal Nigel West v knize o výzvědné službě MI6, „mnozí ze zachráněných k nim patřili.“ Ostatně příslušnost k výzvědné službě není podmínkou k tomu, aby se člověk zabýval špionáží.

Mezi zatčenými bylo několik známých osobností – princ de Croy de Bellignies, jeho sestra Marie Alžběta, hraběnka Jeana de Belleville a další. Soud s nimi určitě vyvolá mezinárodní skandál! Navíc Cavellová byla pod ochranou Mezinárodního Červeného kříže. Okupanti se snažili zátať utajit, ale po třech týdnech se o něm dověděla veřejnost. Americký vyslanec v Bruselu Brand Whitlock, zastupující britské zájmy v Německu, žádal okamžité osvobození britské občanky, Němci mu však stroze oznámili, že je ve vojenské věznici, protože ukrývala nepřátelské vojáky a pomáhala jim k útěku.

Vyšetřovatele padesátiletá vrchní sestra neobyčejně překvapila. Všechno přiznala, neuměla lhát. „Byla jsem vychována k tomu, abych zachraňovala životy, a to i za cenu, že budu riskovat svůj vlastní,“ argumentovala. „Kdybych jim nepomáhala,“ hovořila o uprchlících, „vy byste je zabili.“

Okupační soud poslal slečnu Cavellovou a tři její společníky před popravčí četou. Dva vyslanci neutrálních států – Španělska a USA – marně protestovali a generální guvernér obsazené Belgie generál Moritz von Bissing nařídil exekuci okamžitě vykonat. Němci nemohli potlačit odpor obyvatel, proto chtěli ukázat tvrdou ruku. Kromě toho si uvědomovali, že mnozí uprchlíci, zvláště vyšší důstojníci, museli přinést Spojencům důležité informace o stavu německých vojsk v Belgii.

Von Bissing spěchal. Už druhý den po vynesení rozsudku, 12. října 1915, dvě hodiny po půlnoci byli slečna Cavellová a architekt Baucq zastřeleni.

Posmrtná svatozář

Popravami však docílili Němci pravého opaku. Belgičany nezastrašili, nýbrž je podnítili ještě k většímu odporu. Nasvědčoval tomu jak nárůst ilegálního tisku, tak množství lidí, kteří se zapojovali do špionáže a sabotáží proti okupantům. A spojenecká propaganda začala vytvářet okolo Cavellové nimbus hrdinství, protože „tato sestra se pouze snažila plnit své povinnosti“. Její věhlas se rozšířil i ve Spojených státech a pověsti Německa tam uškodil.